

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

171. RENDES KÖZGYŰLÉSE

Az MTA 2002. évi második közgyűlését a Tudomány Napjához kapcsolódva november 4-én tartotta. *Vizi E. Szilveszter* rendes tag, az Akadémia elnöke köszöntötte a megjelenteket, köztük a határon túlról érkezett külső tagokat. Külön tisztelettel köszöntötte a közgyűlés vendégeit, valamint *Mádl Ferenc* köztársasági elnököt, aki egyben az MTA rendes tagja is. Az elnök javaslatára a közgyűlés *Keviczky László* rendes tagot, az MTA alelnökét bízta az ülés levezetésével.

Keviczky László megállapította a közgyűlés határozatképességét, viszont sajnálattal említette, hogy a jelenlevők létszáma nem érte el a szavazásra jogosultak kétharmadát. Ezért felhívta a figyelmet arra, hogy az alapszabályt módosító javaslat vagy elképzelés megtárgyalására, és azzal kapcsolatos határozathozatalra nincs lehetőség. A Tudománytörvény Bizottság ugyanis ismét kezdeményezte az alapszabály módosítását, ám javaslatukat ezért most sem érdemes napirendre tűzni. A tárgysorozat elfogadása után a közgyűlési alkalmi bizottságok kiküldetésére került sor (a jegyzőkönyv hitelesítésére, a határozat megszövegezésére és a szavazatok hitelesítésére).

Ezután a doktori oklevelek átadása következett. Az ünnepélyes aktus előtt *Dobozy Attila* levelező tag, a Doktori Tanács alelnöke elmondta, hogy a májusi közgyűlés óta harmincöten szereztek meg az MTA doktora címet. A legfiatalabb 33 éves, a legidősebb új doktor pedig 69 éves, míg az átlagos életkor 53 év.

A közgyűlés díjak átadásával folytatódott. Az Arany János Közalapítvány szakkuratóriumi kiemelkedő tudományos kutatómunkájukért a következő személyeket díjazták:

Ránki György szakkuratóriumi díjban részesült: *Fehér Márta*, a filozófiai tudomány doktora; *Rácz István*, a történettudomány doktora és *Gábler Dénes*, a történettudomány kandidátusa,

Bolyai Farkas szakkuratóriumi díjban részesült: *Garay Barnabás*, *Kérchy László* és *Márki László*, mindhárman a matematikai tudomány doktora,

Darányi Ignác szakkuratóriumi díjban részesült: *Belea Adonisz*, a biológiai tudomány doktora, *Márk Gergely*, nyugdíjas tudományos munkatárs és *Szűcs István*, a közgazdaságtudomány doktora,

Szentágothai János szakkuratóriumi díjban részesült: *Lázár Gyula*, az orvostudomány doktora, *Gausz János*, a biológiai tudomány doktora és *Bodzsár Éva*, a biológiai tudomány doktora,

Simonyi Károly szakkuratóriumi díjban részesült: *Csurgay Árpád*, az MTA rendes tagja és *Németh Judit*, az MTA levelező tagja.

Az MTA és a MÁV Rt. által a magyar vasutak fejlesztését szolgáló, kiemelkedő tudományos teljesítmények jutalmazására alapított Mikó Imre-díjat a kuratórium *Horváth Ferenc* címzetes egyetemi tanárnak, valamint *Kovács Vilmos* pályatervezési műteremvezetőnek ítélte oda.

A MOL Rt. által alapított díj kuratóriuma a 2002. évi MOL Tudományos Díjat *Szalmásné Pécsvári Gabriellának*, *Valkai*

Istvánnak, Kalmár Brigittának és Rabi Istvánnak, a MOL Rt. kutatás-fejlesztés munkatársainak ítélte oda.

A Kapolyi László akadémikus által alapított díj kuratóriuma a 2002. évi Vitális István Tudományos Díjat Kása István okleveles mélyfúró- és bányaiipari technikus részére posztumusz adományozta.

Az MTA Radiokémiai Bizottsága, a Magyar Kémikusok Egyesülete és a Paksi Atomerőmű Rt. által Hevesy György tiszteletére alapított Hevesy Ifjúsági Előadói Díj kuratóriuma a díj első fokozatát *Kárpáti Szilvia* és *Szentmiklósi László* vegyész doktoranduszoknak, második fokozatát *Németh Zoltán* vegyész doktorandusznak ítélte oda.

A díjátadások után a közgyűlés Vizi E. Szilveszter *elnöki expozéjával* folytatódott. Hosszú évekig a padosorokból nézve az elnökséget, fölöttük a freskó bal sarkában feltűnt a felirat: „Emlékezzünk a régiekre!” – mondta az MTA elnöke. Ennek szellemében emlékezett meg a közgyűlés az elmúlt hónapokban elhunyt akadémikustársakról. A rendes tagok közül eltávozott *Balogh Jánosról*, aki az élő lelkiismeret volt, *Györffy Béláról*, az Akadémia egyik motorjáról, *Mérei Gyuláról*, aki gazdaságtörténeti iskolát teremtett, *Szabó Ferencről*, a KFKI egykori igazgatójáról, *Hajdú Péterről*, a finnugor nyelvészet nemzetközileg is ismert nagy alakjáról és *Gyarmati Istvánról*, az Akadémia talán egyik utolsó reneszánsz egyéniségéről. Az MTA külső tagjai közül pedig *Scitovsky Tibor*, Amerikában élő közgazdász hunyt el.

A kegyeletes aktus után az MTA működéséről számolt be az elnök, megállapítva, hogy a Magyar Tudományos Akadémia törvényi kötelezettségének eleget téve dolgozik. A tizenegy tudományos osztály a szabályoknak megfelelően működött, rendszeresen megtartották üléseiket, s az osztályok tisztségviselőinek megválasztása

is megtörtént. Négy osztályban új elnököt illetve elnökhelyettest választottak. Az elnökség is részben megújult összetételében. Az elnök itt mondott köszönetet azoknak, akik különböző bizottságokban, valamint az elnökségben, a vezetői kollégiumban szolgáltak az Akadémiát. Külön megköszönte *Glatz Ferenc* elnöki munkáját, aki az intézethálózat konszolidációját is megvalósította.

Az MTA elnökeként Vizi akadémikus azt tartotta szem előtt, hogy az európai szakmai és erkölcsi értékrend honosítása, a hungarikumok ápolása és fejlesztése, általában a magyar tudomány elősegítése a feladat. Az idő rövidsége miatt ezt nem lehetett egyik napról a másikra megvalósítani.

Egy másik fontos szempont a regionalitás előtérbe helyezése. Szeptemberben Pécsen meg is tartotta az elnökség az első kihelyezett ülést, amely nagyon sikeres volt. Határozott az elnökség arról is, hogy a nagyon jól működő regionális akadémiai központok mellett három további egyetemi városban – Győr, Kaposvár, Sopron – is központot vagy legalábbis alközpontot létesít az MTA. Győrött újonnan alakult egyetem van, Sopron tradicionális egyetemi város, Kaposvár új egyetemi város.

Támogatjuk azt az elképzelést, hogy kiemelkedő tudósainknak örökre megmaradó emléket állítsunk. Arra is szükség van, hogy a társadalom részéről nyilvánuljon meg ez a tiszteletadás. Pécs városában előterjesztésünkre *Szentágothai János sétányt* avattunk fel, ezenkívül a tevékenységét méltató emlékművet. Azt akarjuk, hogy Budapesten Szilárd Leónak, Wigner Jenőnek, Bay Zoltánnak és további kiválóságainknak is méltó emlékeket állíthassunk.

Fontos feladataink közé tartozik a határon túli magyar tudományosság támogatása, a magyar tudósok összefogása. Ennek részeként novemberben Kolozsvárott együttműködési szerződést írunk alá az

Erdélyi Múzeum Egyesülettel. Másfél évszázaddal ezelőtt ilyen névvel egyszerűbb volt tudományos társaságot alapítani. Ugyancsak az MTA feladatai közé tartozik, hogy elősegítse a magyar egyetem létrejöttét a szlovákiai Komáromban. A nyugati országokban élő magyar tudósok azt kérték: adjunk lehetőséget arra, hogy segítsenek. Az MTA elnöke itt mondott köszönetet *Berényi Dénes* akadémikusnak a Magyar Tudományosság Külföldön elnöki bizottságában végzett kiemelkedő munkájáért.

A közgyűlés délelőttjén a miniszterelnök úr expozéjából örömmel hallottuk, hogy a 2003. évi költségvetés nagyon előnyös a magyar tudományosságra és az MTA-ra nézve. A főtitkári expozé részletesebben is foglalkozik ezzel. Az alapellátás nagyon jelentős mértékű emelésével elérhető, hogy mindennapos tevékenységének biztosításaért az intézethálózatnak ne kelljen küszködnie. Nagyon sok energiát vettek el a költségvetési tárgyalások különböző politikusokkal, a miniszterelnök úron kívül több miniszterrel és államtitkárral tárgyaltak az Akadémia vezetői, sőt, kérésünkre a Parlament Oktatási és Tudományos Bizottsága az MTA-n tartotta rendes ülését. A célunk az volt, hogy a Parlamentben mind a kormányzati, mind az ellenzéki képviselők egyöntetűen támogassák magyar tudományosságot, mert az nemzet és a jövő szempontjából fontos.

Beindítottuk a *Mindentudás egyetemét* a Matávval együtt. A sorozat sikere minden várakozást felülmúlt. Most már három előadóterembe sem férnek be azok, akik élőben akarják hallgatni az előadásokat. Ezenkívül még a hatalmas hallban is egy 6x8 méteres vetítővászonon lehet követni az előadásokat. A hall is zsúfolásig megtelik. Az előadásokat három tévécsatorna négy alkalommal 1-1 órában közvetíti. Az internetről is letölthetők az előadások, sőt kérdéseket lehet feltenni az előadónak,

vitatkozni lehet velük. Ez a siker arra is utal, hogy hatalmas szavazótáborunk van, amely a tudomány mellett teszi le a voksát.

Az MTA nemzetközi kapcsolataira átérve az MTA elnöke a korábbi elnök, *Kosáry Domokos* szavaival élve a magyar tudományt a legfontosabb országimázsformáló erőnek nevezte. Az Akadémia vezetői több akadémiaiával is felvették a kapcsolatot, és tárgyalásokat folytattak. Mindenhol az volt a visszajelzés, hogy büszkék lehetünk a magyar tudományra.

2003. november 10-én megrendezzük a *Budapest Science Forumot*. Az MTA célja ezzel a megjelenítése annak, hogy milyen hatással is van a különböző tudományterületek rendkívül gyors fejlődése a gazdaságra, a jogrendre, az egészségügyre, milyen szociológiai hatások jelentkeznek. A 21. században a tudomány nagyon gyors fejlődése, amelyet a nagyközönség szinte nem is tud követni, így bizonyos fokú érdektelenséget, félelemérzést vált ki a tudomány legújabb eredményeivel szemben. A Mindentudás egyetemének is egyik célja az általános műveltség emelése mellett, a nagy titkok iránt érzett furcsa érzések eloszlatása. A Fórumra nemzetközileg elismert, világhírű egyéniségeket szeretnénk meghívni előadónak, beleértve természetesen a legkiválóbb magyar tudósokat is.

Az elnöki expozé után a főtitkár beszámolója és tájékoztatója következett. *Króó Norbert* rendes tag bevezetőül elmondta, hogy a sopronkőhidai Páneurópai Piknik Park területén lévő Széchenyi István Akadémiai Emlékerdőben néhány nappal ezelőtt elültették a 177. hársfát. Az Akadémia 177. évét szimbolizáló fa egészségesen fejlődik, s a főtitkár reményei szerint ugyanilyen ép, egészséges és fejlődő a Magyar Tudományos Akadémia is. Az utóbbi években az MTA szerepe erősödött. A jövőre vonatkozó elképzeléseinket középtávú koncepcióban foglaltuk össze, előkészü-

letben vannak a stratégiai kutatásokra vonatkozó szerződések a Miniszterelnöki Hivatallal és több minisztériummal is. Hangot adtunk a Nemzeti Fejlesztési Tervvel kapcsolatos szándékunknak. E terv nem formalitás, az Európai Unió előírja a csatlakozni kívánó országoknak, hogy legyen ilyen tervük.

A főtitkár számba vette azokat a tényezőket, amelyek az Akadémiát egyre erősebbé teszik. Az egyik alapvető pillér, amelyre támaszkodni lehet, a kutatóintézetek hálózata. Az elmúlt közgyűléseken prioritásokat fogalmaztunk meg, hogy miként erősíthetnénk ezt a hálózatot, hogyan javíthatnánk kutatásaink színvonalát, hatékonyságát. A három prioritás: a bérhelyzet javítása, az alapellátás biztosítása, a harmadik pedig az infrastruktúra javítása.

A közalkalmazotti szférában megvalósított 50 %-os béremelés az MTA-nál is megtörtént, a bérfejlesztést a központi költségvetés fedezte.

Az alapellátással kapcsolatos igényt a 2003-as költségvetési tervben a májusi közgyűlés által jóváhagyott dokumentumban szerepeltettük. Tudtuk, hogy ha ezt sikerül megkapni, az fokozott felelősséget ró ránk az eredményességet illetően. Ezért az Akadémia felkészült arra, hogy naprakészen mérni tudja a kutatóhálózat teljesítményét: létrehoztuk és első verziójában el is készült az akadémiai publikációs adatbázist, így hamarosan hozzákezdhetünk ahhoz, hogy a kutatóhálózatunk értékelését újra elvégezzük.

A kutatóhálózattal kapcsolatban a főtitkár még megemlítette, hogy tizenhat igazgató vezetői megbízása 2002 végén lejár. A kiírt pályázatokra mind a tizenhat esetben volt pályázó, két esetben több is. Az igazgatói pályázatok elbírálása folyamatban van.

Egy e célra létrehozott bizottság áttekinti a kutatóközpontok működését. A kutatóközpontok ugyanis különböző sémák,

elgondolások, szabályok szerint tevékenykednek, ami időnként zavaróvá vált. A bizottság jelentése remélhetőleg néhány napon belül elkészül.

A támogatott kutatócsoportok az Akadémia erősségének másik pillérei. 2002 végén a négyéves pályázati periódus lejár, ezért pályázatot írtunk ki, amelyet az osztályok szakmailag elbíráltak. Több mint háromszoros igény volt az összeget tekintve, és több mint kétszeres túljelentkezés a pályázók számát illetően. A döntési folyamat eredményeként a jelenlegi 138 helyett 156 támogatott kutatócsoport nyert pályázatot, de ez a döntés több feszültséget okozott, mint örömet. A létező csoportok igényük-nél kevesebbet kaptak, rendkívül indokolt igények nem teljesültek, valamint egy sor álláshely megszűnt. E problémák kezelésére már eddig is több lépést tettünk.

A pályázatokról szólva a főtitkárnak az a tapasztalata, hogy néhány intézet már nem is pályázik, mert kutatói kapacitásuk kimerült, s így sikeres pályázat esetén sem tudnák megvalósítani a vállalásokat. Ez egyben a kutatói létszám nem elegendő nagyságát is tükrözi: nálunk jelenleg ezer munkavállalóra 3,1 kutató jut, 5,2-es európai átlag és 9-es finn szám mellett. Ha ezekkel az országokkal versenyezni akarunk, a kutatók számát növelni kell, nagyrészt a vállalati szférában, de a Magyar Tudományos Akadémián is.

Előkészületeket tettünk a 6. keretprogramra, amely interdiszciplináris feladatokat tartalmaz. Az MTA kutatóhálózata képes alkalmazkodni ezekhez az interdiszciplináris feladatokhoz, amelyek egyébként a nemzeti kutatás-fejlesztési programban is szerepelnek. Üdvözlendők azok a kezdeményezések is, amelyek virtuális hálózatok létrehozására irányulnak, és talán hamarosan elérkezik az az idő, amikor e hálózatok mögé a jelenleginél nagyobb anyagi erőt is tehetünk.

Kiválósági központnak lenni rangot jelent. Megpróbáljuk a visegrádi országokban lévő ilyen kiválósági központokat hálózatba szervezni. Ezért, de az európai uniós tevékenységünkkel kapcsolatos összehangolás miatt is, félévenként találkozzunk a visegrádi országok akadémiainak vezetőivel. Viszont a kiválósági központoknak likviditási problémái vannak, mert a brüsszeli bürokrácia nagyon lassan fizet. Nyilvánvalóan a 6. keretprogramban is így lesz, és erre is fel kell készülnünk.

A jövő záloga a fiatalítás. Sikerült a fiatal kutatói álláshelyek számát 110-re emelni, az MTA központi költségvetése összesen 310 ilyen állást fizet. 2002-ben soha nem tapasztalt tülekedés volt ezekért az állásokért. Talán ez annak a jele, hogy a fiatalok újra jobban érdeklődnek a tudomány iránt.

A könyvtárról is szólni kell. Évközi injekcióval sikerült a könyvtár cserealapját megfelelőképpen biztosítani. A miniszterelnök úr által említett egymilliárd forintos idei plusz infrastrukturális beruházásunkból 200 millió forintot fordítunk a könyvtárak helyzetének javítására. A jövőben a könyvtárakat az alapellátás részeként próbáljuk kezelni. Erősödik az Akadémia befolyása a nemzeti információs és infrastrukturális hálózatban is, amelyben az Oktatási és az Informatikai Minisztériummal együttműködve haladunk előre.

Öröndetes, hogy a nem akadémikus köztisztviselői tagok száma tízezer fölé emelkedett. Ami a bizottságok munkáját illeti, az AKT, a Felügyelőbizottság, a Vagyonkezelő Kuratórium, a Nemzetközi Kapcsolatok Bizottsága, valamint a European Science Foundation, az Európai Tudományos Alap Nemzeti Bizottsága egyaránt az alapszabály és az akadémiai törvény által előírt módon működött. Az AKT például az elmúlt periódusban megvitatta a 2003-as költségvetés tervezetét, a középtávú koncepciót, valamint az esedékes kormánybeszámolót.

A nemzetközi kapcsolatokra térve a főtítkár kiemelte, hogy járt néhány kiemelkedő személyiség az Akadémián, többek között a European Science Foundation főtítkára és az NSF delegációja. Nagy feladatot jelent majd a Budapest Science Forum megfelelő szintű és színvonalú megrendezése.

Az Állami Számvevőszék vizsgálata ugyan már az előző közgyűlés előtt befejeződött, de a jelentésük utána készült el. Az MTA-ról megfogalmazott kép pozitív, az ÁSZ a kompetenciájába tartozó területeken semmiféle kritikával sem élt. Viszont nehezményezte az alapellátás alacsony szintjét, kifogásolta a műszerállomány elavult állapotát és azt, hogy fiatal kutatóinkat nehezen tudjuk a hálózatban tartani. Mind a három pénzügyi kérdés, és tulajdonképpen az ÁSZ nem fogalmazott meg mást, mint azt, hogy a MTA jól gazdálkodik, és ezért megérdemli, hogy magasabb költségvetése legyen.

A területi akadémiai bizottságok eredeti formájukban változatlanul működnek. Mivel azonban egy bizottság jogi személyként nem szerepelhet, ezért az ott folyó tevékenység adminisztratív alátámasztása céljából ezeken a helyeken akadémiai központokat hoztunk létre, amelyek jogi személyek. Alapító okirataik elkészültek, és január 1-én hatályba is lépnek.

Az MTA főtítkára tájékoztatta a közgyűlést, hogy a Titkárság két főosztályvezetője, *Csomó István* és *Teplán István* nyugdíjba vonultak, helyüket *Számkó Józsefné* és *Szegő Károly* vette át.

Bejelentette továbbá, hogy 3000 akadémiai számítógépre a Microsoft legújabb programjait telepítik. A telepítés költsége gépenként és évenként 11,3 USD, amit az Akadémia központi költségvetése áll.

A nyugdíjasházzal kapcsolatban most egy olyan tanulmány készült, amely azt vizsgálja, hogy az Akadémia hogyan tudná

önállóan megoldani ezt az ügyet. A jelentés a közgyűlés után kerül a Szociális Bizottság elé.

Végezetül a 2003. évi költségvetésre átérve Kroó Norbert emlékeztette a közgyűlést a májusban megfogalmazott igényekre. Kemény tárgyalások vezettek a miniszterelnök úr által ma délelőtt bejelentett költségvetési főösszegig. Ez a költségvetési javaslat tartalmazza az alapellátás 1,1 milliárdos növelését, 300 millió forinttal növelt összeget a támogatott kutatócsoportok számára, valamint a tiszteletdíj 12,5 %-os emeléséhez szükséges 450 millió forintot.

Az elnöki és a főtitkári expozé fölötti vita főbb gondolatai így összegezhetők:

Zawadowski Alfréd rendes tag az Akadémiát és az egyetemeket egyaránt érintő kérdéseket vetett fel. A fiatalítás alapvetően fontos az akadémiai intézetekben, és ez nyilván az új igazgatók feladata. Az igazgatók kiválasztása előtti véleményezésről azt javasolja, hogy azt a teljes állásúak, illetve a félállásúak és a nyugdíjasok külön tegyék, mert a két csoport a fiatalítás szempontjából ellenérdekelt. A kutatócsoportokkal kapcsolatos gond, hogy jelenleg valakinek több főállása is lehet. Nem tisztázott, hogy jogosult-e az illető, hogy kutatócsoportra pályázzon. A hozzászóló nehezményezte azt is, hogy az egyetemi doktoranduszok ösztöndíja nem emelkedett. Az MTA doktora címmel kapcsolatban pedig helytelenítette, hogy az intézetekben a doktorokat szinte automatikusan tudományos tanácsadóvá nevezik ki, míg az egyetemek alkalmazottai sorban állnak a docensi helyért, a docensek pedig sorban állnak az egyetemi tanári kinevezésért.

Romics László rendes tag az Orvosi Tudományok Osztálya nevében sérelmezte, hogy az orvostudományokra aránytalanul kis összeg jut a költségvetési támogatásból. A jövőben többet szeretnének kapni.

Dudits Dénes rendes tag utalt arra, hogy az Akadémia számos alkalommal úttörő szerepet vállalt az új kutatási irányok hazai bevezetésében. Most a genomika mint új gondolkodási rendszer és technológia elterjedése indokol hasonló lépést. A 6. keretprogram a genomikát kiemelt jelentőségű prioritásként kezeli. Javaslatára szerint az Akadémia vezetése vállalon kezdeményező szerepet a genomikai kutatás és fejlesztés hazai kapacitásának kibővítésében, és ennek érdekében tegyen javaslatot a most alakulóban lévő tudománypolitikai innovációs bizottság számára, az MTA biztosítson szakmai háttérrel a leghatékonyabb szervezeti és működési formák kidolgozásához, és a genomikai megközelítés jelenjen meg a Nemzeti Fejlesztési Tervben az életminőség javításával kapcsolatosan megfogalmazott célok megvalósításának eszközeként.

Fésüs László levelező tag arról szólt, hogy az oktatás és a kutatás egysége egyetemeinken komoly veszélyben van a tömegképzés miatt. A kutatási kapacitás hiánya az oktatói túlterhelés, a képzési követelmények miatt az egyetemi világban is jelen van. Hozzászólásában kitért a tudományos támogatási rendszer fragmentáltságára is: a magyar rendszerben sokszor kell pályázni kevés pénzért. Nem tűnik túl jónak az egyes finanszírozási rendszerek, az OTKA, az MTA, az OM különböző rendszerei közötti koordináció. Nagy szükség van interdiszciplináris, közös programokra, amelyeket különböző tárcák és finanszírozási szegmensek erősítenek. A fiatalok kutatási lehetőségeiről szólva felvetette, hogy a fiatal korból kikerült kollégák, akik már bizonyították alkalmasságukat arra, hogy önálló kutatócsoportot alakítsanak, a jelenlegi finanszírozási struktúrában nem válthatják valóra ilyen terveiket. A 35 év körüliek közül sokan visszakészülnek külföldre, mert hazai forrás nélkül, csak nem-

zetközi erejükre támaszkodva nem tudnak tartósan hatékonyan működni.

Márta Ferenc rendes tag javasolta, hogy a költségvetési tárgyalások sikerre viteléért a közgyűlés fejezze ki köszönetét az Akadémia vezetésének, különösen az elnöknek és a főtítkárnak, és kérte, hogy folytassák ezt a tevékenységüket a elkövetkező időkben is.

A vitában elhangzottakra elsőként a főtítkár válaszolt.

- Arról, hogy az egyes kutatóhelyek munkatársainak véleménynyilvánítása miképpen történjen az igazgatói megbízásokkal kapcsolatban, az alapszabály nem foglal egyértelműen állást, de az nem választás. Az eddigi eljárással is megfelelőképpen lehet ezt a folyamatot kezelni, hiszen a véleménynyilvánítás fényében mérlegelhet a főtítkár.

- Aki akadémiai kutatóhelyen főállásban van, az természetesen nem pályázhat támogatott kutatócsoportért. Egyébként az bizonyos zavarokat okoz, ha valakinek több helyen is főállása van, s ezzel foglalkozni kell, valamint azzal is, hogy milyen lehetőségeket kapjanak azok a 70 évnél idősebb életerős akadémikusok, akik dolgozni akarnak és ennek lehetőségei nem mindig biztosítottak.

- A doktori cím megszerzése nem jelenti automatikusan a tudományos tanácsadóvá való átsorolást. A főtítkár azt tartaná ideálisnak, hogy az akadémiai kutatóhelyen dolgozó kollégák csak akkor legyenek átminősíthetők tudományos tanácsadókká, ha doktori címük mellé habilitálnak is, vagy a habilitációval ekvivalens valamilyen tevékenységet végeznek, és fordítva, hogyha az egyetemi tanári kinevezés egyik feltétele a doktori cím lenne.

- A működési költségek felosztása a tudományterületek illetve a tudományos osztályok illetékességébe tartozó diszci-

plínák között történelmi fejlődés alapján alakult így, és ezt nyilvánvalóan nem lehet egy lépésben korrigálni.

- A Bolyai-ösztöndíj rendszere a jövőben kb. minden tizedik nyertes számára lehetővé teszi, hogy kétszer három évig is élvezhesse az ösztöndíját.

- A finanszírozásban nem lenne jó megoldás a fragmentáltság megszüntetése, inkább az kell, hogy minden forrás több pénzzel gazdálkodjon. Az Egyesült Államok tudományának egyik nagy ereje éppen az, hogy a tudomány finanszírozása sokcsatornás.

- A költségvetési tárgyalások sorozatának minden eredmény ellenére áldozatai is vannak: a nemzetközi együttműködésre fordítható kereteket nem sikerült emelnünk, és az OTKA költségvetése is szinten maradt.

A főtítkári válasz után *Vizi E. Szilveszter* elnök reagált a hozzászólásokra.

- A főtítkár úr tapintatosan nem beszélt arról, hogy milyen pontról indult el az MTA a költségvetési tárgyalásokon. Az első változat a 2002-es költségvetés összegét 2,5 milliárd forinttal csökkentette. A végeredmény pedig: 2003-ban az MTA költségvetése 8,2 milliárddal több, mint a 2002-es, és a bérnek egyetlen fillérjét sem kell ki-gazdálkodni.

- Az egyetemi kutatásokat az Akadémia kiemelten támogatja, a jövőben még fokozottabban akarja támogatni.

- Az Akadémia támogatja a magyar genomikai központ létesítését. Javaslatunk az, hogy mivel más tárcák (Egészségügyi, Oktatási, Földművelésügyi Minisztérium) is érdekeltek benne, ezért az Akadémia egyeztessen a három másik tárcával, hogy közös támogatással hozzuk létre ezt a központot.

- Az egész magyar tudományosság szempontjából kulcsszerepet játszó OTKA jövője nagyon fontos valamennyiünk szá-

mára. Még azért is meg kellett küzdeni, hogy az OTKA kerete ne csökkenjen.

- Az Akadémia igyekszik lobbizni, hogy az egyetemi kutatási normatíva rendszere javuljon. De ez elsősorban az oktatási tárca kompetenciájába tartozik.

- A doktoranduszok ösztöndíját az oktatási tárca vezetőinek ígéretei ellenére nem emelték meg. Kötelességünk ezt szóvá tenni minden lehetséges fórumon.

- A Nemzeti Fejlesztési Tervvel kapcsolatban egy akadémiai bizottság hatalmas kritikai anyagot készített a Miniszterelnöki Hivatal számára, amelyet köszönettel elfogadtak. Ígéretet tettek, hogy az MTA és a magyar tudományosság valamennyi szereplője részesedni fog az NFT számára álokálándó összegből, és itt sok százmilliárd forintról van szó.

A közgyűlés az elnöki expozét, a főtitkári beszámolót, tájékoztatót és a vitában elhangzottakra adott elnöki és főtitkári választ nyílt szavazással, egyhangúlag elfogadta.

A közgyűlés folytatásában *Dobozy Attila* levelező tag, a Doktori Tanács alelnöke terjesztette elő az *MTA Doktori Szabályzatának módosítására* tett javaslatot, az írásban is közreadott javaslatához néhány szóbeli kiegészítést fűzve. Már néhány éve kiderült, hogy a szabályzat nem mindenben felel meg a kor elvárásainak, és a működésben számos helyen akadályt jelent, ahelyett, hogy azt segítené. Ezért a Doktori Tanács 2000-ben elkezdte kidolgozni a szabályzat módosítását. Az elnökség a végleges kidolgozásra egy bizottságot küldött ki, amelyben az elnökség és a Doktori Tanács képviselői, valamint minden osztály egy-egy képviselője vett részt. A bizottság által kidolgozott, véglegesnek szánt tervezetből a gépelés során sajnálatos módon egy mondat kimaradt.

Ezt a tervezetet az elnökség két hete megtárgyalta és néhány észrevételt fűzött

hozzá, amelyeket szintén nem tartalmaz az előterjesztés. Egyrészt azt, hogy az eljárással kapcsolatosan betartható, ésszerű, és a kérelmező számára is elfogadható határidők legyenek rögzítve. A határidőkre vonatkozó kérést, amely természetesen a Doktori Tanács működésére is vonatkozik, az új ügyrendnek kell tartalmaznia. Egyetértés alakult ki a tekintetben is, hogy az internetet fel kell használni a doktori értekezésekkel kapcsolatos ismeretek nyilvánosságra hozatalánál is, a pályázók személyére, esetleg a benyújtott doktori mű nyilvánosságra hozatalára és az arról készült kritika, opponensi vélemény ismertetésére is. A Titkárság ügyrendjében lesz erre vonatkozóan előterjesztés. Érdemi módosítást az eseti bizottságokkal kapcsolatban javasolt az elnökség, hangsúlyozva az új tudományterületek és az interdiszciplináris munkák fontosságát.

Az utolsó kiegészítést már az elnökség sem tudta tárgyalni, mert az az elnökség ülése után érkezett meg. A BMGE akadémikusainak közössége fontos érdemi módosítást terjesztett elő, amelyben a közgyűlésnek kell állást foglalnia. A javaslat szerint: „a Doktori Tanács határozatképes ülésén a doktori címet akkor ítéli oda, ha a jelenlévők által leadott igen szavazatok a jelenlévők számának kétharmadát eléri. Ellenkező esetben a Doktori Tanács a doktori cím odaítélését elutasítja.” Ennek elfogadása a szabályzat szigorítását jelenti.

A Doktori Szabályzat módosításának vitájában hozzászólók közül *Vajna Zoltán* rendes tag azt javasolta, hogy a habituszvizsgálatot a doktori munka beadása nélkül is el lehessen indítani, és amikor a jelölt értesül arról, hogy a habitusát megfelelőnek tartották, akkor egy adott határidőn belül kelljen benyújtania a művet.

Horvai György közgyűlési doktor a szövegtervezet egyik új elemének módosítását kéri. Az eredeti javaslat szerint a bírálónak

a műről készült írásos véleményében a mű elfogadásáról vagy elutasításáról egyértelműen és véglegesen kell nyilatkoznia. A felszólaló szerint ezt a nyilatkozatot csak a kérelmező írásos válaszában ismeretében kelljen a bírálónak megtennie, hiszen a válasz tisztázhat esetleges félreértéseket. Tisztázandó és szabályozandó továbbá, hogy a már folyamatban lévő ügyekben mi a pontos teendő, a régi vagy az új szabályzatot kell-e alkalmazni.

Németh György közgyűlési doktor saját tapasztalatai alapján kérdezi, hogy mire jó a tudományos bizottság abban az esetben, ha annak állásfoglalása egyszerűen súlytalan.

Az elhangzottakra Dobozy Attila reagált. A doktori eljáráshoz szükséges dokumentumok egyidejű beadásával a pályázók többsége jelentős időt takarít meg, a doktori munkának az előzetes habitusvizsgálatot követő beadása lassítaná a cím megszerzését. Az osztályok doktori bizottságai tanácsadó szerepet töltenek be, a hierarchikus rendszeren belül nem méltánytalan, ha az osztály véleménye a döntő. Az életbe léptetés határidejével kapcsolatban. A visszamenőlegesség kizárt, a Titkársággal egyeztetve, a 2003 nyarán történő hatályba lépés az optimális.

Az újonnan felvetett módosításokkal kapcsolatos hosszas vita után a közgyűlés elfogadta a Doktori Szabályzatot. Az előzetes habitusvizsgálat lehetősége ebbe a változatba nem került bele, a problémakört a Doktori Tanács az összes osztály véleményét figyelembe véve megvizsgálja, és a következő közgyűlés elé terjeszti be ezzel kapcsolatos javaslatát.

A közgyűlés folytatásában Meskó Attila rendes tag, főtitkárhelyettes terjesztette elő a kormány részére készített beszámolót az MTA 2001. évi tevékenységről. A beszámoló öt fejezetből áll, az egyes fejezetek témái: köztestület, intézethálózat, költség-

vetés, sikerek a nemzetközi versenyszférában, részvétel a magyar tudománypolitikai döntések meghozatalában.

- A köztestület tagjainak száma már 2001-ben is megközelítette a 10 ezret. 2001-ben 49 új levelező tagot választott az MTA, előkészítette a 2002-es tisztújítást. A doktor képviselők megválasztásának előkészítése is zajlott, a választási folyamatban a köztestületi tagok 73 %-a vett részt. Foglalkoztunk a határon túli magyar tudományossággal, bevezettük a külföldi köztestületi taggá válás lehetőségét.

- Intézethálózat: a 38 önálló költségvetésű kutatóintézet és a 138 kutatócsoport értelemszerűen működött, a kutatási eredményeket három kötetben összesítettük.

- Költségvetés: most már ugyan távol kerültünk a 2001. év küzdelmeitől, de akkor nagy sikerként éltük meg, hogy párhuzamossá vált a kutatói és felsőoktatási bérrendszer, ami akkor átlagosan 34 %-os bérnövekedést jelentett. Az Akadémia egészére a költségvetési növekedés nagyjából 25 % volt. A jelentős beruházási és felújítási keret ellenére a műszerek nagyjából 25-30 % -ra amortizálódtak.

- Nemzetközi sikerek. A kiválósági központ címet elnyert 34 kutatóhely között 6 volt magyar, és ebből öt akadémiai intézet vagy konzorcium. Az 5. keretprogramba befizettünk 36,7 millió eurót, és visszanyertünk 40,1 millió eurót.

- Részvétel a tudománypolitikai döntéshozatalban. Akadémikus kollégáink fontos szerepet játszottak a Tudomány- és Technológiapolitikai Kollégium munkájában, nemzeti kutatási és fejlesztési programokat formáltak és hirdettek meg, bíráltak el. Kíváncsok, hogy az ország érdekében akadémikus társaink a továbbiakban is részt vegyenek ezekben.

A beszámolót be kell nyújtani a kormányoknak, de az Akadémia vezetése úgy érezte, hogy kicsit kevés az, ha egyetlen

eredményként jóváhagyólag tudomásul veszik azt, és szerettünk volna elérni további dolgokat is. Ezért megfogalmaztunk – elnök úr is említette – egy olyan vágyat, igényt vagy javaslatot, hogy az Akadémia vegyen részt a Nemzeti Fejlesztési Terv kidolgozásában, tehát ez a MEH és az MTA közös munkája legyen. Folytatódjék továbbá az alapellátási rendszer reformja, és kérjük azt, hogy az infrastrukturális igényeinket a 2004-es költségvetésben a kormány vegye tekintetbe.

Az MTA 2001. évi tevékenységéről a kormány számára készített beszámolót a közgyűlés egyhangúlag elfogadta.

Ezt követően a közgyűlés *Vizkelety András* levelező tagot megválasztotta a Könyv- és Folyóiratkiadó Bizottság elnökének, és köszönetet mondott *Benkő Loránd* rendes tagnak, a KFB korábbi elnökének éveken át végzett kiváló munkájáért.

A közgyűlés határozathozatallal zárult. *Somlyódy László* rendes tag, a határozatszövegező bizottság elnöke felolvasta a tervezett szöveget, amit rövid vita és a szöveg pontosítása után a közgyűlés elfogadott. A közgyűlés határozatának az elnökség által – érdemi változtatások nélkül – véglegesített szövegét következő cikkünkben közöljük.

Szabados László

